

SENDİKAL HAKLARIN KULLANILMASININ ENGELLENMESİ SUÇU

OFFENSE OF PREVENTING THE ENJOYMENT OF TRADE UNIONS RIGHTS

Müslüm FİNCAN*

Özet: Sendikalar, yıllardır işçilerin ve işverenlerin sosyal ve ekonomik haklarını koruyan ve gözeten müesseselerdir. Çalışmamızda, bireysel ve kolektif sendika özgürlüğünü koruyan sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu ve sendikalar ile ilgili olabilecek diğer suçlar incelenmiştir. Özellikle sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu; maddi ve manevi unsurlar, teşebbüs, iştirak ve içtima başlıkları altında ele alınmıştır. Sendika, sendika yöneticileri ve sendika üyeleri tarafından veya bunlara karşı işlenebilecek suçlar, içtihatlar ve istatistikler ışığı altında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sendika, Sendikal Haklar, Sendikal Hareket, Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu, Sendikalar ile İlgili Suçlar

Abstract: Trade Unions are organizations that protect and vindicate employees and employers' social and economic rights. In our study, we examine the offense of prevention the enjoyment of trade union rights that protect the freedoms of both individuals and collective entities. In particular, the crime of preventing the enjoyment of trade union rights is relevant in cases where the elements of a crime include a mens rea (intent), in cases of attempt, abetting and aiding, or in joinder of offenses. Offenses committed by or against trade unions, members or executives of trade unions are examined by using judicial decisions and statistics.

Keywords: Syndicate / Trade Union, Union Right, Trade Union Movement, Offense of Preventing the Enjoyment of Trade Union Rights, Crimes About Trade Unions.

* Avukat, Doktora Öğrencisi, Friedrich Alexander Üniversitesi, Erlangen, Almanya, muslumfc@hotmail.com.

I. SENDİKA VE SENDİKAL HAKLAR HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Türk Dil Kurumu tarafından sendika, işçilerin veya işverenlerin iş, kazanç, toplumsal ve kültürel konular bakımından çıkarlarını korumak ve daha da geliştirmek için aralarında kurdukları birlik şeklinde ifade edilmiştir.¹ Sendika; çalışanların, çalışma hayatına ilişkin problemlerini çözmek, ortak çıkarlarını ve haklarını korumak, geliştirmek amacıyla kurdukları örgütlere denilmektedir.² Türk Hukuku'nda ilk işçi kuruluşunun 1871 yılında kurulan Ameleperver Cemiyeti olduğu kabul edilmektedir.³ Ancak doktrinde bir takım yazarlar bu cemiyetin asıl adının "Amelperver Cemiyeti" olduğunu⁴ ve işçiler tarafından değil; yabancı bürokratlar tarafından kurulmuş olan bir yardım derneği olduğunu ifade etmişlerdir.⁵ Hukukumuzda bilinen ilk sendika türü örgütlenme; 1894-1895 yıllarında kurulan Amele-i Osmani Cemiyeti'dir.

1933 yılında eski TCK'da yapılan düzenleme ile cebir ve şiddet ya da tehdit ile işçileri greve zorlayan kişilerin altı aydan beş yıla dek hapis cezasına çarptırılması kararlaştırılmıştır.⁶ 1938 tarihinde yürürlüğe giren 3512 sayılı Cemiyetler Kanunu'nun⁷ 9. maddesindeki "Aile, cemaat, ırk, cins ve sınıf esasına veya adına dayanan cemiyetlerin teşkili yasaktır." hükmü uyarınca sendikaların kurulması ve sendikal faaliyetlerin yapılması engellenmiştir. 3512 sayılı Cemiyetler Kanunu'nun 35.

¹ Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tanıma için bkz., http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a4240985846d4.83849733, (Erişim tarihi: 26.12.2017).

² Doktrinde yapılan sendika tanımlarına ilişkin daha fazla bilgi için bkz., Turhan Esener/Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu, *Sendika Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 55; Duygun Yarsuvat, Çalışma Ceza Hukuku, Sendika Özgürlüğüne Karşı Suçlar, Kanunsuz Grev ve Lokavt Suçları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1978, s. 23-24.*

³ Esener/Bozkurt Gümrükçüoğlu, s. 9.

⁴ Yıldırım Koç, "Sendikacılık Tarihi", *Türk-İş Eğitim Yayınları, No: 1, Ankara, 1998, s. 3, <http://yildirimkoc.com.tr/usrfile/1322171321b.pdf>, (E.T.: 23.06.2015).*

⁵ Adnan Mahiroğulları, *Dünyada ve Türkiye'de Sendikacılık, Ekin Yayınevi, Bursa, 2013, s. 167.*

⁶ Necmettin Özerkmen, "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Anayasa ve Yasalarda Sendikal Hakların Düzenlenmesi ve Getirilen Kısıtlamalar", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. 43, S. 1, 2003, s. 244, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1009/12246.pdf>, (E.T.: 19.12.2017).*

⁷ Bu kanun, 1972 tarihli ve 1630 sayılı Dernekler Kanunu'nun 76. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

maddesi uyarınca; aynı Kanun'un 9. maddesine aykırı harekette bulunanların Türk Ceza Kanunu'na göre bu fiilleri ayrıca bir suç teşkil etmediği takdirde bir seneye kadar hafif hapis veya on liradan 200 liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu 9. madde hükmü, 5 Haziran 1946 tarihli ve 4919 sayılı Cemiyetler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır ve bu tarihten sonra sendika kurma serbest hale gelmiştir.⁸

Dünya'da azalmakta olan sendikal üyelik akımı, ülkemizde de benzer bir düşüşe sahiptir. Örneğin İngiltere'de 1975 yılında %50 civarında olan sendikal yoğunluk, 2010 yılında %26,5'e gerilemiştir.⁹ 2012 yılında %26 olan bu oran; 2013 yılında %25,6'ya;¹⁰ 2016 yılı açısından ise %23,3'e düşmüştür.¹¹ Günümüzde İngiltere'de sendikal kuruluşların tepesinde yer alan ve 1868 yılında kurulan "İşçi Sendikaları Kongresi" (*Trade Union Congress, TUC*), sendikalar arasında çıkan uyuşmazlıkları çözme ve sendikal politikaların uygulanmasını sağlamada etkin rol oynamaktadır.¹² Almanya'da 1949 yılında sendikaların bir araya gelmesi ile "Alman İşçi Sendikaları Birliği" (*Deutsche Gewerkschaftsbund, DGB*) Hans Böckler önderliğinde kurulmuştur.¹³ 1958 yılında 6.3 milyon üyeye sahip olan bu federasyon,¹⁴ 6 milyon üyesiyle¹⁵ halen günümüzde Almanya'da bulunan en güçlü sendikal örgüt olarak karşımıza

⁸ Esener/Bozkurt Gümrükçüoğlu, s. 19.

⁹ Mahiroğulları, s. 101.

¹⁰ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/313768/bis-14-p77-trade-union-membership-statistical-bulletin-2013.pdf, (E.T.: 25.12.2017).

¹¹ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/616966/trade-union-membership-statistical-bulletin-2016-rev.pdf, sf. 25 (E.T.: 26.12.2017).

¹² Nizamettin Aktay, Avrupa Birliği Ülkeleri Toplu İş Hukuku, Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası, Ankara, 1997, 5. Bölüm, s. 13.

¹³ Deutscher Gewerkschaftsbund, <http://www.dgb.de/uber-uns/bewegte-zeiten/60-jahre-dgb>, (E.T.: 26.12.2017).

¹⁴ Franz Lepinski, "The German Trade Union Movement", *International Labour Review*, S. 79, 1959, s. 66, <http://heinonline.org/HOL/Print?collection=journals&handle=hein.journals/intlr79&id=73>, (E.T.: 20.12.2017).

¹⁵ Heiner Dribbusch / Peter Birke, "Trade Unions in Germany", Friedrich Ebert Stiftung, 2012, s. 2, <http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/09113-20120828.pdf>, (E.T.: 20.12.2017); Deutscher Gewerkschaftsbund, <http://www.dgb.de/uber-uns/dgb-heute/mitgliederzahlen/2010>, (E.T.: 26.12.2017).

çıkılmaktadır. 2010 yılı sonu itibariyle Almanya'da işçilerin %19'u,¹⁶ 2011 yılı itibariyle ise %18'i sendikaya üye durumdadır.¹⁷ Son olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde %40 oranıyla 1940'lı yıllarda en yüksek seviyeye ulaşan sendikal yoğunluk,¹⁸ yıllar itibariyle azalma eğilimi göstermiştir. Söz konusu oran, 1970 yılında %27, 1980 yılında %20, 1995 yılında %15 ve seviyelerine gerilemiştir.¹⁹ 2016 yılında ise işçilerin sendikaya üye olma oranı %10,7'ye düşmüştür.²⁰

Ülkemizde 1984 yılında %55 olan ve 1994 yılında %69'a kadar çıkan²¹ sendikalaşma oranları, her yıl Ocak ve Temmuz aylarında yayımlanan Bakanlık raporuna göre; 2017 yılı Temmuz ayı itibariyle %11,95'e düşmüştür.²² Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayımlanan raporda konfederasyonların üye sayılarına baktığımızda; TÜRK-İŞ'in 907.328, HAK-İŞ'in 544.566, DİSK'in 145.988, TÜR-İŞ'in 486, TİSKON-BİR'in ise 379 üyesinin olduğu görülmektedir. Belirli bir konfederasyon çatısı altında olmayan bağımsız sendikaların üye sayısı ise, 24.891 olarak belirtilmiştir.²³

Yıllardır artma eğilimi gösteren sendikal özgürlükler; çeşitli yasal düzenlemeler ile koruma altına alınmıştır. Dar anlamda sendika

¹⁶ Dribbusch / Birke, s. 2.

¹⁷ <http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Countries/Germany/Trade-Unions#note1>, (E.T.: 26.12.2017).

¹⁸ Carsten Strobj Jensen, Sendikacılık: Farklılıklar ve Benzerlikler - Avrupa, ABD ve Asya Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, çev. Fuat Man, s. 16, <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Sendikacil%FDI%FDk:%20Farkl%FDI%FDklar%20ve%20Benzerlikler%20%96%20Avrupa,%20ABD%20ve%20Asya%20DCzeline%20Kar%FE%FDla%FEt%FDmal%FD%20Bir%20DDnceleme&kimlik=1557287192&url=makaleler/jensen-1.htm>, (E.T.: 21.07.2015).

¹⁹ Aziz Çelik, Dünden Bugüne Sendikal Hareket Sorunları, Arayışlar, Çözümler, s. 103, http://www.egitimsen.org.tr/ekler/2958907d0d829d1_ek.pdf, (E.T.: 21.07.2015).

²⁰ Birleşik Devletler Çalışma Bakanlığı İşgücü İstatistikleri Birimi, <https://www.bls.gov/news.release/union2.nr0.htm>, (E.T.: 21.12.2017).

²¹ Mahiroğulları, s. 266.

²² 2017 yılı Temmuz ayı itibariyle; 13.581.554 işçinin 1.623.638'i sendikal işçi statüsündedir. Ayrıntılı bilgi için bkz., Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşkol- larındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2017 Temmuz Ayı İstatistikleri Hakkında Tebliğ, <https://www.csqb.gov.tr/media/5605/2017-temmuz-ay%C4%B1-%C4%B0statistigi.pdf>, (E.T.: 26.12.2017).

²³ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Gereğince İş Kollarındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2017 Temmuz Ayı İstatistikleri, <https://www.csqb.gov.tr/media/5605/2017-temmuz-ay%C4%B1-%C4%B0statistigi.pdf>, (E.T.: 29.12.2017).

özgürlüğü, “Aynı mesleğe mensup kimselerin kendi mesleki menfaatlerini koruma maksadıyla cemiyetler kurma hakkına sahip olmalarıdır” şeklinde tanımlanabilir. Geniş anlamda ise, yalnızca sendikaların serbestçe kurulması değil; üyelerin sendika ve devlet karşısında serbest olmalarını ifade eder.²⁴

1924 Anayasası’nda kişisel bir hak olarak düzenlenen sendikal haklar; 1961 Anayasası’nın 46. maddesiyle sosyal bir hak olarak düzenlenmiştir.²⁵ 1982 Anayasası’nın 51. maddesinde sosyal ve ekonomik haklar başlığı altında düzenlenen sendikal haklar özetle; çalışan ve işverenlerin sendika kurma, sendikalara özgürce üye olma ve sendika üyeliğinden rahatça çekilebilmeleri olarak ifade edilebilir.²⁶ Anayasa’da tanınan bu haklar, aynı şekilde 4688 ve 6356 sayılı Kanun’da da yinelenmiştir. Sendikaya üye olma ve sendika kurabilme hakları, olumlu sendika özgürlüğü; sendikadan özgürce ayrılabilme ise olumsuz sendika özgürlüğü şeklinde de ifade edilmektedir.²⁷

1950 yılında kabul edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 11. maddesinde sendika kurma ve sendikaya üye olma özgürlüğünden bahsedilmiştir.²⁸ AİHS’nin 11. maddesinde, sendikal faaliyetler nedeniyle mevcut olan haklar korunmamaktadır.²⁹ Grev ve lokavt gibi temel sendikal haklar, bu maddenin kapsamı dışında tutulmuştur.³⁰ Konu ile ilgili olarak verilen 1981 tarihli Young, James ve Webster /

²⁴ Metin Kutal, “Sendika Hürriyeti”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 13, 1962.), s. 102, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusskd/article/view/1023007552/1023007054>, (E.T.: 26.12.2017).

²⁵ 1961 Anayasası ile işçilere toplu sözleşme ve grev hakkı tanımlanmış ancak bu hakların kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir. Keza 1961 Anayasası ile işçilerin memur sıfatıyla çalışan kısmına da sendika üyeliği izni verilmiştir. Memurlara tanınan hakların kullanılmasına ilişkin düzenleme, ancak 1965 yılında 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu ile hayata geçirilmiştir.

²⁶ Mustafa Sözen, “Bireysel Sendika Özgürlüğü ve Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu”, *Legal İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, C. 12, S. 46, 2015, s. 50.

²⁷ Esener/Bozkurt Gümrükçüoğlu, s. 32; Mahiroğulları, s. 10; Akyiğit, s. 398.

²⁸ Esener/Bozkurt Gümrükçüoğlu, s. 45.

²⁹ AİHS’nin 11. maddesi şu şekildedir: “Herkes asayişini bozmayan toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.”

³⁰ Osman Ermumcu, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. Maddesinin Tahlili”, *Türk Hukuk Enstitüsü*, s. 3, <http://www.izmirbim.adalet.gov.tr/makaleler/mesleki/A%20%20HS.11.MADDES%20%20N%20%20TAHL%20%20L%20%20O.ERMUMCU.doc>, (E.T.: 30.12.2017).

İngiltere kararında,³¹ başvuranların sendikaya girmeyi reddetmeleri nedeniyle iş sözleşmelerinin feshedilmesi ihlal olarak nitelendirilmiştir. AİHM tarafından 1975 yılında verilen Belçika Ulusal Polis Sendikası / Belçika kararında; devletin, sendikalara ayrıcalıklı muamele göstermesinin ve sendikaya danışma zorunluluğunu güvence altına alınmadığını ifade etmiştir. Aynı kararda; devletin, sendikal eylemin yapılmasına izin verme zorunluluğundan ve sendikanın sesini duyurma hakkının bulunduğundan bahsedilmiştir.³²

Sendikaların sahip olduğu en temel hak, grev hakkıdır. Grev, 6356 sayılı Kanun'un 58. maddesine göre; *"İşçilerin, topluca çalışmamak suretiyle işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla, aralarında anlaşarak veya bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyarak işi bırakmalarına denir."* şeklinde ifade edilmiştir. Grev, kolektif bir hareket olup; iktisadi ve sosyal durumları korumak amacıyla işyerindeki faaliyeti geçici olarak durdurmak suretiyle yapılmaktadır. Geçici nitelik taşıyan grev, kural olarak işveren ile işçiler arasında uzlaşmanın sağlandığı anda son bulacaktır.³³ İşçilere tanınan grev hakkının kullanılmasına yapılacak her türlü kısıtlama, sendikal haklara doğrudan bir saldırı niteliğinde olacaktır.³⁴

6356 sayılı Kanun'un 62. maddesinde grev yasaklarından bahsedilmiştir. Maddeye göre; can ve mal kurtarma işlerinde; cenaze işlerinde ve mezarlıklarda; şehir şebeke suyu, elektrik, doğal gaz, petrol üretimi, tasfiyesi ve dağıtımı ile nafta veya doğalgazdan başlayan petrokimya işlerinde; Millî Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nca doğrudan işletilen işyerlerinde; kamu kuruluşlarınca yürütülen itfaiye ve hastanelerde grev yapılamaz.

Bakanlar Kurulu, genel hayatı önemli ölçüde etkileyen doğa olaylarının gerçekleştiği yerlerde bu durumun devamı süresince yürürlükte kalmak kaydıyla gerekli gördüğü işyerlerinde grevi yasaklayabilir.

³¹ Kararın İngilizce metni için bkz., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57608>, (E.T.: 30.12.2017).

³² Karar metni için bkz., <http://aihmanadolu.edu.tr/aihmgoster.asp?id=20>; <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57435>, (E.T.: 26.12.2017).

³³ Yarsuvat, Çalışma, s. 277.

³⁴ Yarsuvat, Çalışma, s. 82.

Yasağın kalkmasından itibaren altmış gün içinde altı iş günü önce karşı tarafa bildirilmek kaydıyla grev uygulamasına devam edilir. Başladığı yolculuğu yurt içindeki varış yerlerinde bitirmemiş deniz, hava, demir ve kara ulaştırma araçlarında grev yapılamaz. Bakanlar Kurulu, bazı özel durumlar için grevi erteleme yetkisine sahiptir. 63. madde uyarınca Bakanlar Kurulu, karar verilmiş veya başlanmış bir kanuni grevi; bu eylemlerin genel sağlığı veya milli güvenliği bozucu nitelikte olması halinde altmış gün erteleyebilir.

Kanuni grev için aranan söz konusu Kanun'un 58. maddesinin 1. fıkrasındaki şartlar sağlanmadan veya yasak olan durumlarda gerçekleştirilen grev, aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre kanun dışıdır. Kanun dışı grev nedeniyle 6356 sayılı Kanun'un 70. maddesi uyarınca işveren, kanun dışı grevin yapılması kararına iştirak eden, kanun dışı grevin yapılmasını teşvik eden, kanun dışı greve katılan ya da katılmaya veya devama teşvik eden işçilerin iş sözleşmelerini haklı nedenle feshedebilir ve bu fesih dolayısıyla işçiye bir tazminat verilmez.³⁵ Ancak, Yargıtay'ın vermiş olduğu çeşitli kararlarda, grevin kanun dışı olduğunu bilmeyen ve bilecek durumda olmayan işçilere kusur yüklenilmeyeceği ifade edilmiştir.³⁶

II. TÜRK HUKUKUNDA SENDİKAL HAKLARIN KORUNMASI

1982 Anayasası, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ve başta ILO Sözleşmeleri olmak üzere uluslararası sözleşmeler ile belirtilen ve koruma altına alınan; sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi, sendikal nedenlerle işçi veya işverenlerin ayrımcılığa maruz kalmaları, iş sözleşmesinin sendika üyeliği nedeniyle feshedilmesi gibi durumlar Türk Ceza Hukuku'nun koruması altına alınmıştır. Bu bölümde, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen sendikal faaliyetlerle ilgili olabilecek suçlar ve diğer kanunlardaki cezai hükümler; istatistikler, Yargıtay ve AİHM kararları ile doktrinindeki görüşler ışığında incelenecektir.

³⁵ Algun Çifter, "Yasadışı Grev ve Sonuçları", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, C. 55, 2005, s. 475, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/iuifm/article/viewFile/1023007249/1023006763>, (E.T.: 29.12.2017).

³⁶ Çifter, s. 478.

6356 sayılı Kanun'dan önceki 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nda 31. maddesindeki düzenlemeye göre; "İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri veya belli bir sendikadaki üyeliği muhafaza veya üyelikten istifa etmeleri veya sendikaya girmeleri veya girmemeleri şartına bağlı tutulamaz." Buna aykırı davranan işverenler aynı Kanun'un 59. maddesi uyarınca, sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için belirlenen asgari ücretin aylık brüt tutarının yarısından az olmamak üzere ağır para cezasına çarptırılmaktaydı. Ancak bu hükmün, TCK'nın 118. maddesi ile çatışması nedeniyle³⁷ ve son dönemde gelişen dekriminalizasyon (suç olmaktan çıkarma) siyaseti kapsamında 6356 sayılı Kanun'da adli para cezasına yer verilmemiş; idari para cezası öngörülmüştür.³⁸

4688 sayılı Kanun'un 38. maddesine göre; hapis ve adli para cezası ile cezalandırılan bazı sendikal hak ihlalleri, 6356 sayılı Kanun'da hapis ve adli para cezası değil; idari para cezası ile cezalandırılmıştır. Gerçekten, 6356 sayılı Kanun'un "Ceza Hükümleri" başlıklı 78. maddesi uyarınca, üye olmayı engelleyenler, üye kalmaya veya üyelikten ayrılmaya zorlayan kişiler, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde; üyeliği engellenen veya üyelikten ayrılmaya zorlanan her kimse için 1080 TL idari para cezası ile cezalandırılmalıdırlar.³⁹ Söz konusu madde ile olumlu ve olumsuz sendikal haklar koruma altına alınmıştır. Bu idari yaptırımın, gerekçeli olarak Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürü tarafından verileceği belirtilmiştir. Ancak bu fiiller nedeniyle TCK'nın 118. maddesindeki sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu gerçekleştiği takdirde, Kabahatler Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasındaki içtima hükümleri uyarınca, bu madde hükmü uygulanmayacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nda özel olarak düzenlenen sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu, mehzaz kanun olan Alman Ceza

³⁷ Tankut Centel, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Çalışma Yaşamına İlişkin Düzenlemeler", Çimento İşveren Dergisi, S. 5, C. 19, 2005, s. 11, http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/yeni_turk_ceza_kanunu.pdf, (E.T.: 24.12.2017).

³⁸ Yarsuvat, Çalışma, s. 308.

³⁹ Kanun metninde ödenmesi gereken tutar 700 TL olarak belirtilmiş olsa da; 2017 yılı için ödenmesi gereken ücret, yeniden değerlendirme oranı ile hesaplandığında 1080 TL olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından güncellenmiştir. Güncel tablo için bkz., <https://www.csgb.gov.tr/home/announcements/0163/>, (E.T.: 17.04.2018).

Kanunu'nda (Strafgesetzbuch - StGB) genel olarak düzenlenmiştir.⁴⁰ StGB'nin kişisel özgürlüğe karşı suçlar başlıklı 18. bölümünde düzenlenen 240. ve 241. maddedeki Cebir (Nötigung) ve Tehdit (Bedrohung) suçları somut olayda uygulanmalıdır.

Şartların oluşması halinde, sendikaların kanun dışı faaliyetleri nedeniyle StGB'nin 125. maddesindeki Kamu Barışını Bozma Suçu'ndan da (Landfriedensbruch) bahsedilebilecektir. Kamu Barışını Bozma Suçunda, "Her kim, kamu güvenliğini tehdit eder bir şekilde birleştirilen güçlerle, bir insan topluluğu tarafından gerçekleştirilmekte olan; insana veya eşyaya yönelik cebir ve şiddet hareketlerine veya insanların cebir ve şiddet hareketlerinin yapılacağı konusunda tehdit edilmesi fiillerine fail veya şerik olarak katılırsa ... üç yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır."⁴¹ hükmü bulunmaktadır. Ancak Alman Ceza Mahkemeleri'nin içtihatları incelendiğinde, Kamu Barışını Bozma Suçu içeren bir sendikal eyleme ya da engelleme rastlamak pek mümkün değildir. Yaptığımız araştırma neticesinde bu suçlarla alakalı sendikal eylem nedeniyle yalnızca bir karara rastlanılmıştır. Bavyera Yüksek Eyalet Mahkemesi tarafından 1955 yılında verilmiş olan kararda özetle;⁴² grev esnasında greve katılmayan işçinin fabrikaya girişinin cebir suretiyle engellenmesiyle Cebir ve Kamu Barışını Bozma suçlarının meydana geldiği vurgulanmaktadır.⁴³ Sonuç olarak; Türk Ceza Kanunu'nda sendikal

⁴⁰ Almanca metnin çevirisi; Feridun Yenisey/Gottfried Plagemann, Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch Türkçe Çeviri, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 353.

⁴¹ Yenisey/Plagemann, s. 212.

⁴² BayObLG, 07.10.1955 - RevReg. 3 St 182 a-b/155, BayObLGSt 1955, 172, <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2Fbayoblgst%2F1955%2Fcont%2FBAYOBLGST.1955.172.1.htm&anchor=Y-300-Z-BAYOBLGST-B-1955-S-172>, (E.T.: 18.04.2018).

⁴³ Söz konusu kararı kısaca anlatmak gerekirse; IG Metall Sendikası üyesi olan ve 9-31 Ağustos 1953 tarihleri arasında A tesisinde (fabrikasında) grev yapmakta olan sanıklar B ve C, yine bu şirkette çalışmaktadır. Sanıkların daha önce grev hakkında bir tecrübesi bulunmamaktadır ve her ikisi de daha evvel hiçbir greve katılmamıştır. Sanıklar grev gözcüsü konumundadır. B, grev gözcüsünün yetki ve görevlerinden habersiz iken; C ise grevdeki diğer işçileri grev hakkında bilgilendirmekte ve cesaretlendirici konuşmalar yapmaktadır ancak hiçbir işçi fabrikaya zorla girme konusunda bir yönelimde bulunmamaktadır. Daha evvel kararlaştırılan saatte B ve C nöbetçi olarak fabrikanın ana giriş kapısında beklemektedirler. B ile C arasında yaklaşık 2 metre bulunmakta ve giriş kapısını tamamen kapatır biçimde durmaktadırlar. Bu esnada IG Metall Sendikası üyesi olmayan, greve katılmayan ve işe gitmek isteyen K, fabrikanın önüne gelir. K'yı gören B, onun yanına doğru birkaç adım atarak "Bizi azarlayan-fırçalayan fabrikaya bir de çalışmak için mi gidiyorsun?" der ve K'nın koşarak fabrikaya girmesi üzerine B, K'yı

haklara ilişkin 118. maddesinde özel olarak düzenlenen hüküm bulunmasaydı, Almanya'da ve eski TCK döneminde olduğu gibi cebir ve tehdide ilişkin genel hükümlerinin uygulanması gerekecekti.

III. SENDİKAL HAKLARIN KULLANILMASININ ENGELLENMESİ SUÇU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Sendikal hakların engellenmesi suçu, 5237 Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı Suçlar başlıklı 7. bölümünde, 118. maddede yer almaktadır. 765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu'nda yer almayan bu suç; 2005 yılından önce tehdit ve cebir suçları çerçevesinde cezalandırılmaktaydı.⁴⁴ TCK'nın hazırlanışı esnasında; Hükümet Tasarısında ve TBMM Adalet Alt Komisyonu Raporunda bulunmayan bu suç, daha sonra Adalet Komisyonu tarafından Kanun taslağına ilave edilmiştir.⁴⁵ 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte bu suç, özel olarak Türk Ceza Kanunu'na dâhil olmuştur.⁴⁶

A. KORUNAN HUKUKİ YARAR

TCK'nın 118. maddesinde düzenlenen suç açısından korunan hukuki yarar; hem 1982 Anayasası'nın 51. maddesi, hem de uluslararası andlaşmalar ile koruma altına alınan, sendikaya üye olup-olmama, sendikal faaliyetlere katılıp katılmama, sendika yönetiminde görev alıp almama ve sendikadan serbestçe ayrılabilme gibi bir takım hak-

montunun arka tarafından yakasından tutarak yakalar ve oldukça cüsseli olan C ise K'nın kafasının arkasından bir kez vurur. Bunun akabinde daha hızlı olan K, kaçarak ana giriş kapısından içeri girer.

Bavyera Yüksek Eyalet Mahkemesi verdiği kararda, B ve C'nin eylemlerinin, K'yı yaralamaları nedeniyle Cebir suçunu; yolu bilerek kapatarak girişi kasten engellemeleri, K'nın yaralanması ve B ile C arasında mesafenin az olması neticesinde içeri girmeyi düşünen diğer işçilerin ürkmesi nedenlerinden ötürü Kamu Barışının Bozulması Suçu'nu meydana getirdiğini ifade etmiştir.

⁴⁴ Sesim Soyer, "İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali ile Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçlarına İlişkin Bazı Düşünceler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 7, 2006, s. 105; Duygun Yarsuvat, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nun 117. ve 118. Maddelerinde Yer Alan İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali, Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçları", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S. 7, 2007, s. 142, https://www.mess.org.tr/content/sicil_eyl%C3%BCl_2007.pdf, (E.T.: 23.12.2017).

⁴⁵ Ahmet Gökçen, "Hürriyete Karşı Suçlar", s. 31, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/117.doc; Centel, s. 10.

⁴⁶ Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 423; Sözen, s. 57.

ların korunmasıdır. Bireysel sendika özgürlüğünü koruma altına alan ilk fıkranın yanında, ikinci fıkradaki kolektif sendika özgürlüğü açısından korunan hukuki yarar ise; sendikanın kanunlar tarafından kendisine tanınmış olan haklarının kullanım özgürlüğü olarak ifade edilebilir.⁴⁷ Olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayrılarak incelenmesi mümkün olan bireysel sendikal özgürlük kavramı, kişilerin kendi iradeleri ile sendika kurma, sendikalara üye olma ve sendikal eylemlerde bulunup sendikanın faaliyetlerine katılma veya sendikaya üye olma, üye olduğu sendikadan ayrılma ve sendikalar tarafından organize edilen sendikal faaliyetlere katılmamayı içinde barındırmaktadır.⁴⁸ Türk Ceza Kanunu'nun 118. maddesinin ikinci fıkrası ile koruma altına alınan kolektif sendikal özgürlük ise, sendikal eylemlerin herhangi bir engelleme ve tehdide maruz kalmaksızın gerçekleştirilerek sendikaların varlığının korunması şeklinde ifade edilebilir.⁴⁹ Anayasa'nın 53. ve 54. maddelerinde kolektif haklardan bahsedilmiş; işçilerin toplu iş sözleşmesi ve grev hakkına sahip oldukları ifade edilmiştir. Aynı maddede 2010 Anayasa değişiklikleri sonrasında memurlar ve diğer kamu görevlilerine de toplu iş sözleşmesi yapma hakkı tanınmıştır.

B. SUÇUN MADDİ UNSURU

1. Fail ve Mağdur

Yapmış olduğu hareketin anlam ve sonuçlarını kavrama yetisine sahip olan gerçek kişiler fail olabilirler.⁵⁰ Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçunun faili bakımından esasen bir özellik arz etmemektedir. Bu suçu, cezai sorumluluğu bulunan herkes; işçi-işveren veya bir başka kimse olması fark etmeksizin işleyebilir. Ancak bu suçu bir kamu görevlisinin, görevi gereği elinde bulundurduğu araç

⁴⁷ Ali Hakan Evik, "Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 10, 2006, s. 206; Sözen, s. 58; Soyer, s. 101.

⁴⁸ Uğur Ersoy, "Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XX, S. 2, 2016, s. 479, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/20_2_14.pdf, (E.T.: 28.12.2017); Irmak Erdoğan, "Ceza Hukukunun Sendikasızlaşma ile Mücadelesi: Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015/2, s. 71, <http://dosya.gsu.edu.tr/Sayfalar/2016/5/gsu-hfd-2015-2-192.pdf>, (E.T.: 16.04.2018).

⁴⁹ Erdoğan, s. 72.

⁵⁰ Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 148.

ve gereçler ile işlemesi durumunda; ayrıca TCK'nın 266. maddesindeki "*Kamu Görevine Ait Araç ve Gereçleri Suçta Kullanma*" suçundan cezalandırma yoluna gidilmelidir. Örneğin; bir polisin, görevi gereğince kendisine verilen silah ile bir işçiyi tehdit ederek sendikaya üye olmasını engellemesi gibi.

Suçtan zarar gören kavramından ayrı bir kavram olan mağdur, bir suçun işlenmesi dolayısıyla zarar gören kişidir. Mağdur, hayatta olmalı ve insan olmalıdır.⁵¹ Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçunun mağduru; ilk ve ikinci fıkrada farklılık arz etmektedir. İlk fıkrada suçun mağduru; sendikaya üye olabilecek işçi ve işverenler, sendikaya üye olan işçi ve işverenler ile sendikada görev almış kimseler olabilir. Sendikanın, işçi ya da işveren sendikası veya kamu görevlisi sendikası olması suçun mağduru bakımından değişikliğe sebebiyet vermeyecektir.⁵² 4688 sayılı Kanun'da belirtilen sendikaya üye olamayacak kişilerin veya sendikaya üyelik hakkı olmayan kimselerin, sendikaya üye olmalarının engellenmesi halinde; bu kimseler suçun mağduru olmayacaktır. Yargıtay'ın 2012 yılındaki içtihadına göre 118. maddenin ilk fıkrası açısından, sendikayı suçtan zarar gören olarak kabul edilmemiş ve katılma talepleri reddedilmiştir.⁵³

TCK'nın 118. maddesinin 2. fıkrası bakımından ise; sendikal faaliyetlerin engellenmesi durumunda kanımızca suçun mağduru, sendika tüzel kişiliğidir. Sendikanın yapabileceği faaliyetler; işçi ve işveren sendikaları açısından 6356 sayılı Kanun'un 26. maddesinde,⁵⁴ kamu

⁵¹ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 211.

⁵² Soyer, s. 102.

⁵³ Erdoğan, s. 89.

⁵⁴ 6356 sayılı Kanun'un 26. maddesi şu şekildedir: "(1) Kuruluşlar, tüzüklerinde yer alan konularda serbestçe faaliyette bulunur. (2) Kuruluşlar, çalışma hayatından, mevzuattan, örf ve adetten doğan uyuşmazlıklarda işçi ve işverenleri temsilen; sendikalar, yazılı başvuruları üzerine iş sözleşmesinden ve çalışma ilişkisinden doğan hakları ile sosyal güvenlik haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dava açmak ve bu nedenle açılmış davada davayı takip yetkisine sahiptir. Yargılama sürecinde üyeliğin sona ermesi üyenin yazılı onay vermesi kaydıyla bu yetkiyi etkilemez. (3) Kuruluşlar, faaliyetlerinden yararlanmada üyeleri arasında eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasaklarına uymakla yükümlüdür. Kuruluşlar, faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetir. (4) Kuruluşların kendi faaliyetleri ile üyelerine sağladıkları hak ve çıkarların üyesi olmayanlara uygulanması, bu Kanununun yedinci ila on ikinci bölümlerinde yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla yazılı onaylarına bağlıdır. (5) Kuruluşlar, tüzükleriyle belirlenen amaçları dışında faaliyette bulunamaz. (6) İşçiler ve işçi kuruluşları işveren kuruluşlarına,

görevlileri sendikası bakımından ise 4688 sayılı Kanun'un 19. maddesinde⁵⁵ belirtilmiştir. Söz konusu sendikal faaliyetin, sendikal yasaklar kapsamındaki bir fiil olması halinde, TCK'nın 118. maddesinin 2. fıkrasındaki suç oluşmayacaktır.

2. Fiil

TCK'nın 118. maddesinde düzenlenen bu suçta, söz konusu suç teşkil eden fiilleri iki şekilde sınıflandırmamız mümkündür. Bu mad-

işveren kuruluşları da işçi kuruluşlarına üye olamaz; gerek doğrudan doğruya, gerek temsilcileri veya mensupları veya araya koyacakları diğer kimseler aracılığıyla biri diğerinin kurulmasına, yönetim ve faaliyetine müdahalede bulunamaz. (7) Kuruluşlar siyasi partilerin ad, amblem, rumuz veya işaretlerini kullanamaz. (8) Kuruluşlar ticaretle uğraşamaz. Ancak, kuruluşlar genel kurul kararıyla nakit mevcudunun yüzde kırkıdan fazla olmamak kaydıyla sanayi ve ticaret kuruluşlarına yatırımda bulunabilir."

55 4688 sayılı Kanun'un 19. maddesi düzenlenen sendikal faaliyetler; "(1) Kamu görevlileri sendikaları ile konfederasyonlar, bu Kanun'daki hükümler çerçevesinde, toplu sözleşme görüşmelerinde taraf olmaya yetkilidir. Sendika ve konfederasyonlar kuruluş amaçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek aşağıdaki faaliyetlerde bulunabilirler: (2) a) Genel olarak kamu personelinin hak ve ödevleri, çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ile sağlık koşullarının geliştirilmesi konularında görüş bildirmek ve toplu sözleşmenin uygulanmasını izlemek üzere yapılacak çalışmalara temsilciler göndermek. b) Devlet personel mevzuatında kamu görevlilerinin temsili öngören çeşitli kurullara temsilci göndermek. c) Verimlilik araştırmaları yapmak, sonuçlarla ilgili raporlar düzenlemek, önerilerde bulunmak ve işverenlerle bu konularda ortak çalışmalar yapmak. d) Üyelerin mesleki yeterliliklerinin artırılması ve sorunlarının çözülmesi ile sendikal faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik kurs, seminer ve sosyal amaçlı toplantılar düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak ve yayınlarda bulunmak. e) Üyelerin ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri ile personel hukukunu ilgilendiren konularda ilgili kurumlara ve yetkili makamlara sunulmak üzere çalışmalar yapmak ve öneriler getirmek. f) Üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukukî yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek, dava açmak ve bu nedenle açılan davalarda taraf olmak. g) Üyeleri ve ailelerinin yararlanmaları için hizmet amacıyla, eğitim ve sağlık tesisleri, dinlenme yerleri, misafirhane spor alanları ve benzeri yerler ile kitaplık, kreş, yuva ve huzur evleri, yardımlaşma sandıkları kurmak ve yönetmek ile herhangi bir bağışta bulunmamak kaydı ile üyeleri için kooperatifler kurulmasına yardım etmek ve nakit mevcudunun yüzde onundan fazla olmamak kaydıyla bu kooperatiflere kredi vermek. h) Yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde onunu aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapılması amacıyla kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile kamu kurum ve kuruluşlarına aynı ve nakdî yardımda bulunmak, afete uğrayan bölgelerde konut ve sağlık tesisleri yapmak."

denin ilk fıkrasında bireysel sendikal özgürlüklerin korunması, ikinci fıkrasında ise; kolektif sendikal özgürlüklerin korunması amaçlanmıştır.⁵⁶

Sendikal hakların engellenmesi suçunun ilk fıkrasındaki düzenlemede; bir kimsenin sendikaya üye olmasına veya olmamasına, sendikanın faaliyetlerine katılmasına ya da katılmamasına, sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmasına neden olmak için; o kimseye karşı cebir veya tehdit kullanılması fiili cezayı gerektirmektedir.⁵⁷ Bu suçta mağdur, sendikaya üye olmak veya sendikal faaliyetlere katılmak istemekte; ancak fail cebir ve tehdit kullanarak mağdurun bu haklarını kullanmasını engellemektedir. Örneğin; sendikal bir işçi sendikanın düzenlemiş olduğu greve katılmak istemekte, ancak sendika üyelerinden biri, işçiyi tehdit ederek zorla greve katılmasını sağlamaktadır.

Bu suçun meydana gelmesi için; cebir ya da tehdit sonucunda kişinin üyelikten ayrılması, üye olmaya ya da üye olmamaya karar vermesi veya sendikal faaliyetlere katılıp/katılmaması önem arz etmemektedir. Seçimlik hareketli olan bu suçta, yukarıda belirttiğimiz amaçlarla cebir, tehdidin veya ikinci fıkra için hukuka aykırı başka bir davranışın meydana gelmesi ile birlikte suç tamamlanmış olacaktır.⁵⁸ Madde gerekçesinde⁵⁹ bu suçun teşebbüs suçu⁶⁰ olduğu ifade edilmiştir.⁶¹ Çünkü teşebbüs suçu olduğunu savunan görüşlere göre; bu suç ile sendikaya üyelikten alıkonma veya sendikadan ayrılma amacıyla cebir veya tehdit kullanılması cezalandırılmaktadır.⁶²

⁵⁶ Evik, s. 206.

⁵⁷ Sendikal hakların kullanımına ilişkin ceza sorumluluğunun yanı sıra, 6356 sayılı Kanun'un 25. maddesine göre tazminat sorumluluğu da bulunmaktadır.

⁵⁸ Sözen, s. 61.

⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss664m.htm>, (E.T.: 14.12.2017).

⁶⁰ Teşebbüs suçları, suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde dahi, tamamlanmış şekliyle cezalandırma yoluna gidilen suçlar olarak ifade edilebilir. Teşebbüs suçlarına örnek olarak; Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi veya Tanığı Etkilemeye Teşebbüs (m. 277), Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs (m. 288) ya da Cumhurbaşkanına Suikast ve Fiili Saldırı (m. 310) suçları verilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz., M. Emin Artuk / Ahmet Gökçen / Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 587.

⁶¹ Gökçen, s. 32; Centel, s. 10; Soyer, s. 105.

⁶² Soyer, s. 105.

Sendikal hakların engellenmesi suçunun unsurlarından biri olan cebir; TCK'nın 108. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; *“Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza artırılır”* hükmü konulmuştur. Madde gerekçesinde cebir; *“Kişiye karşı fiziki güç kullanmak suretiyle, onun veya bir üçüncü kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zecri (zorlayıcı) bir etki meydana getirilmesidir”* şeklinde ifade edilmiştir. Cebir doktrinde; *“Bir kişinin halen hissedeceği bir kötülük, tecavüz icrası suretiyle, bu veya bir üçüncü kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zorlayıcı bir etki meydana getirilmesidir”* şekilde de tanımlanmıştır.⁶³ Ayrıca cebir hakkında, *“Bir kimsenin, maddeten yani fiziki güç kullanılmak suretiyle zorlanarak bir suçu işlemek zorunda bırakılmasını belirtmektedir”* şeklinde bir tanım da yapılmıştır.⁶⁴

Cebre maruz kalan kimse; cebrin meydana getirdiği acının da etkisi ile belli bir davranışta bulunmaya zorlanmaktadır. Cebir suçundan dolayı verilecek ceza ayrı bir ceza olmayıp, kasten yaralama suçuna atıf yapılmaktadır ve kasten yaralama nedeniyle verilecek cezanın artırılacağı ifade edilmektedir. Cebir suçu, tehlike suçu niteliğinde olup, bağlı hareketli bir suçtur. Salt hareket suçu olan cebir, belirli bir amaca yönelik olarak cebre başvurulması ile tamamlanacaktır.⁶⁵ Cebir suçunun işlenmesi ile yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında da TCK'nın 111. maddesi uyarınca tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır.⁶⁶

Manevi cebir anlamına da gelen⁶⁷ tehdit⁶⁸ ile ilgili olarak doktrin-

⁶³ Adem Sözüer, *“Tehdit Suçu”*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 54, S. 1-4, 1994, s. 128, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023014653/1023013869>, (E.T.: 14.12.2017).

⁶⁴ Recep Gülşen, *Ceza Hukukunda Sorumluluğu Kaldıran Nedenlerden Kaza, Mücbir Sebep, Cebir ve Tehdit*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007, s. 132.

⁶⁵ Tezcan/Erdem/Önok, s. 454.

⁶⁶ M. Emin Artuk / Ahmet Gökçen / Caner Yenidünya, *TCK Şerhi*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s. 2801.

⁶⁷ Sedat Bakıcı, *“Tehdit Suçu ve Unsurları”*, Ankara Barosu Dergisi, S. 5, 1992, s. 717, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1992-5/1.pdf>, (E.T.: 14.12.2017).

⁶⁸ Türk Ceza Kanunu'nun 106. maddesine göre; *“Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük

de; “Az veya çok yakın bir kötülük yapılacağına başkasına bildirilmesi demektir” şeklinde bir tanıma da yer verilmiştir.⁶⁹ Bir başka tanıma göre tehdit; “Gerçekleşmesi, failin isteğinin yerine getirilmemesi şartına bağlı olan bir tecavüzün veya kötülüğün mağdura bildirilmesidir” şeklinde ifade edilmiştir.⁷⁰

Tehditte, tehdidin konusunu oluşturan isteğin yerine getirilmemesi durumunda, kötülüğün failin iradesi kapsamında meydana geleceğinin bildirilmesi durumu vardır. Tehdit suçunu oluşturacak fiiller ile mağdurun hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yöneltmiş bir saldırı olmalıdır. Bunlardan herhangi birine yöneltilen tehdit etme fiili, TCK'nın 106. maddesinin 1. fıkrasındaki suçun oluşması için yeterli olacaktır.⁷¹ Tehdidin, mağdurun huzurunu bozmaya ve onda korku meydana getirmeye elverişli olması gerekmektedir.⁷² Tehdit suçunun temel şeklinin veya nitelikli hallerinden birinin meydana gelmesi, suçun meydana gelmesi bakımından farklılık oluşturmayacaktır.⁷³ Belirtmemiz gerekir ki cebir ve tehdit, bu suç bakımından cezanın unsurunun olmasının yanında, ceza hukukumuz açısından ceza sorumluluğunu kaldıran bir neden olarak da meydana gelebilmektedir.⁷⁴

Tehdidin gerçekleşip gerçekleşmemesi, suçun oluşumu için önemli olmayıp; tehdidin ciddi olması ve mağdur üzerinde olumsuz bir etki

edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

Tehdidin; silahla, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle, birden fazla kişi tarafından birlikte, var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.”

⁶⁹ Sahir Erman, “Çalışma Hürriyetinin Tahdidi Veya Men'i Suçu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 18, S. 3-4, 1952, s. 693, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023005005/1023004545>, (E.T.: 28.12.2017).

⁷⁰ Sözüer, s. 129.

⁷¹ Erdener Yurtcan, Yargıtay Kararları Işığında Hürriyete Karşı Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 2.

⁷² M. Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 347.

⁷³ Yargıtay 4. CD., E. 2009/12067, K. 2009/15749, Türk Ceza Hukuku Derneği, Yargıtay Kararları Çerçevesinde Ceza Hukuku Sempozyumu, Ufuk Matbaacılık, İstanbul, 2011, s. 158.

⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz., Recep Gülşen, s. 132-176.

bırakması yeterlidir.⁷⁵ Belirtmemiz gerekir ki; grev yapmakta olan işçilerin, fabrikanın kapısı önünde toplanması fiilinde, fabrikaya giriş ve çıkışa engel olunmadığı takdirde, tehdit suçu oluşmayacaktır. Ancak grev esnasında, yol kesme, abluka altına alma, bağırıp çağırma gibi tehdit oluşturabilecek olayların meydana gelmesi durumunda tehdit veya şartları oluşturduğu takdirde iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçundan söz edilebilmesi mümkündür.⁷⁶ İş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu açısından oluşabilecek durumlara ise, ileride değinilecektir.

Bir kimsenin bir sendikaya üye olması halinde baskı uygulayacağını zımni veya açık bir şekilde ifade eden veya belirli bir sendikanın faaliyetine katılması durumunda soruşturma açacağından bahisle tehdit eden amir, tehdit dolayısıyla sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi nedeniyle sorumlu olacaktır. Keza, bir işçinin sendikanın düzenlediği greve katılması amacıyla dövülmesi ya da bir işçinin bir sendikadan ayrılmaması halinde ailesinden birine zarar verileceğinin söylenmesi durumunda da bu suç cebir suretiyle oluşacaktır.

İş sözleşmesine konulan; sendikaya üye olunmayacağı ve üyelik halinde iş sözleşmesinin sona erdirileceğine ilişkin ibarenin konmasının tehdit niteliğinde olmayacağını ifade eden görüşün⁷⁷ aksine; bir kişinin işinin sona erdirileceğine yönelik bu tür beyanların tehdit olması gerektiği kanaatindeyiz. Belirtmemiz gerekir ki; iş sözleşmelerine konulan bu tür ifadeler, 6356 sayılı Kanun'un 25. maddesine aykırılık nedeniyle hukuken geçersizdir. Ancak söz konusu geçersizlik, tüm sözleşmeyi değil; sözleşmedeki ahlaka aykırı olan maddeyi etkileyecektir. Bu geçersizliğe rağmen suçun oluşması için ikili bir ayırım yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

İşveren tarafından sözleşmeye konulan hüküm gerekçe gösterilerek sözleşmenin feshedilmesi, feshedileceğine ilişkin işçiye sözlü veya yazılı olarak uyarı verilmesi, işçinin sendika üyeliği nedeniyle disiplin cezasına çarptırılması gibi somut şekilde bir sendikal ihlalin varlığı durumunda TCK'nın 118. maddesi, sözleşmedeki ahlaka aykırı

⁷⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, TCK Şerhi, s. 2716; Hale Gülşen, Türk İş Hukukunda Sendikal Ayrımcılık, Önlenmesi ve Yaptırımı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s. 161.

⁷⁶ Erman, s. 694.

⁷⁷ Soyer, s. 106.

hükmün geçersiz oluşuna bakılmaksızın uygulanacaktır. Ancak işçinin işe giriş esnasında, henüz işçi statüsü kazanmaması ve işçi statüsü olmayan bir kimsenin de sendikaya üye olamaması nedeniyle suç oluşmayacaktır. Aynı işyerinde sözleşme yenilerken yeni sözleşmeye sendikal hakkın kullanılmasının engellenmesi nedeniyle bir hüküm konulması halinde yine TCK'nın 118. maddesinin uygulanması gerekecektir. Keza, yalnızca kâğıt üzerinde kalan ve işçide tedirginlik yaratmayan durumlarda da işverene ceza verilmemelidir. Bu gibi durumlarda işvereni TCK'nın 118. maddesi gereği cezalandırmak, adalete aykırı olacaktır. Belirtmemiz gerekir ki, sendikal nedenle işten çıkarma durumunda İş Kanunu hükümleri uyarınca işçinin tazminat talep etme hakkı da mevcuttur.

Nitekim Kütahya 2. Sulh Ceza Mahkemesi, 2007 tarihinde vermiş olduğu kararda,⁷⁸ bir şirkette müdür olarak görev yapan sanığın, işçileri sendikadan ayrılmaya zorlama amacıyla baskı uygulaması, bu işçileri ağır işlere vermesi, toplu iş sözleşmesinden yararlandırmaması, istifa edin demesi, hafta tatili ve bayram izinlerini kaldırması ve *"kapının önüne koymak"* gibi söz ve davranışlarda bulunmasını tehdit olarak derlendirmiş ve sanık hakkında, bireysel sendikal haklarının kullanılmasının engellenmesi suçu nedeniyle hapis cezasına hükmetmiştir. Ayrıca mahkeme, sanığın pişmanlık emaresi göstermemesi ve bu suçu tekrar işleyeceği algısını oluşturması nedeniyle cezayı seçenek yaptırımlara çevirmemiş ve ertelememiştir. Ancak yaptığımız araştırmalar neticesinde söz konusu yerel mahkeme kararının temyiz merciine taşınıp taşınmadığı tespit edilememiş, taşınmış olsa dahi ilgili Yargıtay kararına ulaşılammıştır. Söz konusu kararla ilgili olarak Belediye-İş sendikası tarafından henüz herhangi bir yanıt alınamamıştır.

Isparta eski Belediye Başkanının sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu nedeniyle mahkûm edildiği davada, belediye başkanı 152 belediye işçisinin iş sözleşmelerini feshetmiş ve baskı ve tehdit suretiyle işçilerin sendikalarını değiştirmeye zorlamıştır. Bu ey-

⁷⁸ Kütahya 2. Sulh Ceza Mahkemesi, E. 2006/366, K. 2007/268, Gökhan Candoğan, "Sendikasılaştırma Aracı Olarak Yetki Tespitine İtiraz Süreci ile Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçunun Uygulanması", *İş ve Hayat Dergisi*, S. 1, s. 188, http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/21_sendikasislastirma_araci_olarak_yetki_tespitine_itiraz_sureci_ile_sendikal_haklarin_kullanilmasinin_engellenmesi_sucunun_uygulanmasi.pdf, (E.T.: 16.04.2018); Erdoğan, s. 89.

lemleri sonucunda iki buçuk yıl hapis cezasına mahkûm olan belediye başkanı, “Aldığım ceza Hak-İş Sendikası’nı belediyede kayırmam ve onları desteklemem iddiasıyla verilmiştir. Onur duyarım” demekle suç işlemedeki saikini açıkça sergilemiştir.⁷⁹

Yargıtay 4. Ceza Dairesi’nin 2010 tarihinde vermiş olduğu bir kararda,⁸⁰ şirket yetkilisi sanıkların, Birleşik Metal İşçileri Sendikası’na üye olduğunu öğrendikleri katılan hakkında “*sendikadan istifa et, yoksa seni işten atarız*” şeklindeki beyanları tehdit olarak değerlendirilmiş ve sanıklar hakkında tehdit suretiyle bireysel sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu dolayısıyla cezaya hükmolunarak yerel mahkemenin verdiği beraat kararı bozulmuştur. Bunun yanında, Belediye-İş Sendikası’na üye olan 152 işçiyi baskı ve tehditle sendika değiştirmeye zorlayan, bu işçileri işten çıkartan, daha sonra işe iade kararları ile işe alan Belediye Başkanı hakkında 2,5 yıl hapis cezasına hükmolunmuştur.⁸¹

Yargıtay 18. Ceza Dairesi’nin 2015 yılında vermiş olduğu bir kararda,⁸² AİHM’nin 2007 tarihli Ezelin/Fransa, Karaçay/Türkiye, Kaya ve Seyhan/Türkiye kararlarına da atıf yapılarak şirket yetkilisi olan sanığın, Selüloz İş Sendikasına üye olan 2007 yılında işe girip 2012 yılında sendikaya üye olan işçiye - katılana sendikadan ayrılması için telkinlerde bulunduğu, baskı yaparak üyelikten ayrılmasını istediği ve ayrılmadığı takdirde işten çıkarılacağını söyleyerek üzerinde manevi cebir uyguladığı iddiası ile açılan davada tanık beyanlarının dışında yeterli bir delil olmaması nedeniyle sanık hakkında vermiş olduğu beraat kararı bozulmuştur.

Davada tanıklar, sanığın kendilerine sendikadan ayrılmaları yolunda telkinde bulunduğunu, eğer üyeliklerine devam ederlerse fabrikanın kapanacağını, kendilerinin ve diğer çalışanların işten çıkarılacağını söylediğini, ayrıca sendikadan istifa edenlerin noter masraflarının

⁷⁹ Candoğan, s. 189.

⁸⁰ Yargıtay 4. CD., E. 2008/15172, K. 2010/13889, www.kazanci.com, (E.T.: 08.12.2017).

⁸¹ “Sendikal baskıya hapis cezası” başlıklı haber için bkz., <http://belediyeis.org.tr/haberyaz.php?mlzid=14&lang=tr&haberid=12>, (E.T.: 08.12.2017).

⁸² Yargıtay 18. CD., E. 2015/16809, K. 2015/10352, <http://www.hukukmedeniye-ti.org/karar/48461/sendikal-haklarin-kullanilmasinin-engellenmesi-suc/>, (E.T. 30.12.2017).

işveren tarafından karşılandığını ifade etmişlerdir. Keza tanıklardan birinin, sanığın katılana “bir kaç yerde adın geçiyor topun ağzındasın” dediğini duyduğu ifade edilmiştir. Davada sendika il temsilcisinin ifadesine göre katılan ve arkadaşlarının sendikadan ayrılmaları konusunda işyeri tarafından baskı yapıldığı belirtilmiştir. Katılan sendikaya üye olduktan 4 ay sonra işine son verildiğini iddia etmiştir ancak yerel mahkeme tarafından katılanın iş sözleşmesinin hangi gerekçe ile feshedildiği sorulmamış ve işe iade davasının varlığı ile ilgili gerekli araştırma yapılmamıştır. Yargıtay da kararında gerekli araştırmanın yapılmadığı gerekçesiyle yerel mahkemenin vermiş olduğu beraat kararını bozmuştur.

Cebir veya tehdit olmaksızın bir kişinin sendikaya üye olması veya olmaması, sendikal faaliyetlere katılması veya katılmaması ya da sendikadan ayrılmaya zorlanması halinde bu suç oluşmayacaktır. Örneğin; bir kişinin sendikaya üye olmasını engelleme amacıyla işçinin e-devlet şifresini çalıp, bu sistem üzerinden üyelik başvurusunu iptal eden ya da üyelikten çıkma başvurusu yapan kişi; sendikal hakların engellenmesi suçu nedeniyle cezalandırılmayacaktır. Ancak belirtilen ki, bu durumda bilişim suçları veya verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçları bakımından cezai sorumluluk devam etmektedir. Yine; oğlunun sendikanın düzenlediği gösteri yürüyüşüne katılmaması amacıyla oğlunu odaya kilitlemesi ya da bir kişinin, arkadaşının sendikal faaliyete katılması amacıyla kandırarak gösteri alanına getirmesi fiilleri nedeniyle sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu bakımından cezalandırma yoluna gidilmeyecektir. Oğlunu odaya kilitleyen babanın durumunda şartları olduğu takdirde; TCK'nın 109. maddesindeki kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu oluşabilecektir.

Sendika üyeliğinin kontrolü amacıyla e-devlet şifresini işçisinden isteyen; ancak e-devlet şifresini vermediği için işçiyi işten çıkarmakla tehdit eden işveren sanık hakkında, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu nedeniyle cezaya hükmolunmuştur.⁸³ Burada işverenin kastı, sendikal üyeliğin durumu öğrenmesi ile birlikte işçiye karşı negatif tutumlar sergilemek ve hatta işten çıkartmak olduğun-

⁸³ “Sendikal hakka engele hapis cezası verildi” haberi, <http://www.tekgida.org.tr/Oku/8954/Sendikal-Hakka-Engel-Hapis-Cezasi-Verildi>, (E.T.: 08.12.2017).

dan, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla e-devlet şifresini vermek istemeyen işçiye yönelik bu tür eylemler, TCK'nın 118. maddesinin 1. fıkrası uyarınca cezalandırılmalıdır.

TCK'nın 118. maddesinin 2. fıkrasında ise; cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir sendikanın faaliyetlerinin engellenmesi halinde fail hakkında hapis cezasına hükmolunacaktır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, burada korunan hukuki yarar kolektif sendika özgürlüğüdür. Kanun dışı olan sendikal faaliyetlerin engellenmesinin bu madde kapsamında kabul edilmesi mümkün değildir.⁸⁴ Söz konusu suç, sendikal faaliyetin engellenmesi ile tamamlanmış olacaktır. TCK'nın 118. maddesinin 1. fıkrasındaki cebir ve tehdit unsurlarının yanında; 2. fıkrada "hukuka aykırı bir başka davranış" ile de suçun işlenmesi mümkün hale getirilmiştir. Örneğin; kapalı sendika toplantısı esnasında ses sistemlerinin kablolarını koparan, elektriklerin kesilmesine neden olan ve bu fiiller dolayısıyla sendikal faaliyeti engelleyen kişi, 2. fıkra uyarınca cezalandırılmalıdır. Ayrıca, sendika toplantısının yapılmaması amacıyla diğer sendika üyeleri tarafından toplu bir şekilde cebir uygulanması da 2. fıkra hükmü kapsamında değerlendirilmelidir.

TCK'nın 118. maddesinin ilk fıkrasındaki ihlaller, cebir veya tehdit olmadan hukuka aykırı bir davranış ile meydana gelirse, bu maddeden değil; şartları oluşması durumunda 4688 veya 6356 sayılı Kanun'un cezai hükümlerince yaptırım uygulanacaktır. Kanımızca, ikinci fıkradaki "*hukuka aykırı bir başka davranış*" unsuru, ilk fıkraya da eklenmelidir. Bu suretle sendikal hakların daha etkin bir şekilde korunabilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca belirtmemiz gerekir ki; mesai saatleri içinde sendikal faaliyetlere katılmanın işveren tarafından engellenmesi, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçunu oluşturmayacaktır.⁸⁵

⁸⁴ Soyer, s. 102.

⁸⁵ 4688 sayılı Kanun'un 23. maddesi uyarınca: "İşçilerden farklı olarak işyeri sendika temsilcileri, sendikal görevlerini işyerinde, haftada dört saat olmak üzere yerine getirirler ve bu sürede izinli sayılırlar. İşyeri sendika temsilcilerinin bu izinlerini farklı günlerde kullanması mümkündür." 6356 sayılı Kanun'un 27. maddesine göre: "İşyerlerinde, sendika temsilcilerine görevlerini hızlı ve etkili biçimde yapmalarına imkân verecek kolaylıklar sağlanır." hükmü bulunmaktadır. İzinleri farklı günlerde kullanabilmeye ilişkin Devlet Personel Başkanlığı'nın 2013 yılındaki 55921223.450.01.00 sayılı tebliği için bkz., <http://www.memurlar.net/common/news/documents/494171/sendikalizin.jpg>, (E.T.: 14.12.2017).

Sendikal hakların engellenmesi suçunun, bireysel sendikal özgürlükleri koruma altına alan ilk fıkrası, ani suç niteliğindedir. Çünkü ilk fıkradaki sendikal özgürlükleri engelleme amacıyla cebir veya tehdidin uygulandığı an suç tamamlanmış olacaktır. Aynı şekilde, kolektif sendikal özgürlüklere ilişkin TCK'nın 118. maddesinin 2. fıkrası da ani suç olarak kabul edilmelidir. Bu suçların meydana gelmesi kapsamında işlenen fiillerin mütemadi suç olmaları, sendikal hakların engellenmesi suçunun ani suç olması özelliğini etkilemeyecektir. Örneğin sendika başkanının kaçırılması durumunda, hürriyetten yoksun bırakma fiili mütemadi suç niteliği taşımaktadır. Ancak kaçırma fiilinin, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi amacını içermesi nedeniyle, kaçırma fiilinin başladığı andan itibaren sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu gerçekleşmiş olacaktır. Bu eylem neticesinde hem TCK'nın 118. maddesindeki suç; hem de 109. maddesindeki hürriyetten yoksun bırakma suçu oluşacak ve TCK'nın 44. maddesindeki fikri içtima hükümleri uyarınca daha ağır cezayı gerektiren hürriyetten yoksun bırakma suçu uygulanacaktır.

Sendikal hakların engellenmesi suçunun ilk fıkrasındaki fiil, icrai nitelikte olup; cebirin, tehdidin veya hukuka aykırı davranışın ihmali surette meydana gelmemesi nedeniyle bu suçun ihmali davranışla⁸⁶ işlenmesi mümkün değildir.⁸⁷ Ancak ikinci fıkradaki kolektif sendikal özgürlüğe ilişkin suçun, ihmali olarak işlenmesi de mümkündür. Örneğin, sendika toplantısının yapılacağı salonun kapısını açmama gibi.⁸⁸ Ayrıca bu suç, zarar suçu değil; tehlike suçu niteliğindedir. Çünkü iki fıkradaki sendikal faaliyetlerin engellenmesi amacıyla tehdidin, cebirin veya ikinci fıkradaki hüküm uyarınca hukuka aykırı bir fiilin meydana gelmesiyle oluşacak zararın bir önemi olmamakta; sendikal faaliyetlerin engellenme amacı suçun oluşumu için yeterli olmaktadır.

C. MANEVİ UNSUR

Türk Ceza Kanunu'nun Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği, Kast ve Taksir başlıklı birinci bölümünün 21. - 22. maddelerinde düzenlenen

⁸⁶ Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 169 vd.

⁸⁷ Sözen, s. 62.

⁸⁸ Sözen, s. 63; Evik, s. 212.

kast ve taksir bakımından kural, kastın varlığıdır ve tüm suçlar kasten işlenebilmektedir. Ancak istisnai olarak, TCK'da özel olarak belirtilecek suçun taksirli şekli de cezalandırılmaktadır. Kastten işlenen fiillerden dolayı sorumluluğun oluşması için ayrıca bir düzenlemeye gerek yoktur.⁸⁹ Kast; TCK'nın 21. maddesinde "*Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir*" şeklinde tanımlanmıştır.

Taksir; TCK'nın 22. maddesinde düzenlenmiş olup, "*Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir*" şeklinde tanımlanmıştır. Türk Ceza Kanunu'nda sınırlı sayıda suçlarda mümkün olan⁹⁰ taksirin cezalandırılabilmesi için açıkça belirtilmek zorunluluğu vardır. Aksi takdirde taksire ilişkin sorumluluktan bahsedilemez. Taksir, bilinçli ve bilinçsiz taksir şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Failin, netice öngörmemesi ve istememesi halinde bilinçsiz taksir; kişinin öngördüğü neticeyi istememesi durumunda ise bilinçli taksirden söz edilir.⁹¹ TCK'nın 22. maddesinin 3. fıkrası uyarınca; bilinçli taksir halinde taksirli suça ilişkin ceza, üçte birinden yarısına kadar artırılır.

Sendikal hakların engellenmesi suçunun her iki fıkrası da suçun taksirli işleniş şeklini cezalandırmadığından dolayı, bu suç ancak kasten işlenebilen bir suçtur. İlk fıkra bakımından failin, sendikaya üye olup olmama, sendikanın faaliyetlerine katılıp katılmama ve sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlama amacıyla cebir veya tehdit kullanması gerekmektedir. Bu amaçlardan biri ile hareket edilmediği müddetçe ilk fıkra bakımından suç oluşmayacaktır. Birinci fıkra bakımından özel kasttan söz edilmelidir. Bu suçun teşebbüs suçu olduğunu savunan görüşlere göre, bu suçta olası kasttan dolayı sorumluluk mümkün değildir.⁹² İkinci fıkradaki suç

⁸⁹ Hakeri, s. 252; Zafer, s. 255.

⁹⁰ Türk Ceza Kanunu'nda cezalandırılan taksirli suçlar şunlardır: Taksirle Öldürme (m. 85), Taksirle Yaralama (m. 89), Taksirli İflas (m. 162), Genel Güvenliğin Taksirle Tehlikeye Sokulması (m. 171), Trafik Güvenliğini Taksirle Tehlikeye Sokma (m. 180), Çevrenin Taksirle Kirletilmesi (m. 182), Askeri Tesisleri Tahrir (m. 307/3), Savaş Zamanında Yükümlülükler (m. 322/2), Devletin Güvenliğine ve Siyasal Yararlarına İlişkin Bilgileri Açıklama (m. 329/3), Yasaklanan Bilgileri Açıklama (m. 336/3).

⁹¹ Zafer, s. 268.

⁹² Soyer, s. 106; Sözen, s. 65.

açısında ise olası ve doğrudan kast ile suçun işlenmesi mümkündür.⁹³ Her iki fıkradaki suçlar açısından da suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir.

D. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

Türk Ceza Kanunu'nda bulunan çoğu suçta, suçun daha ağır bir şekli nedeniyle cezayı artıran nitelikli hal mevcuttur. Örneğin, kasten öldürme suçunun basit halinin cezası müebbet hapis cezası iken; suçun tasarlanarak veya canavarca hisle işlenmesi halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunacaktır. Sendikal hakların engellenmesi suçu bakımından bir nitelikli hal belirlenmemiştir.

Hürriyete karşı suçlarda; eğitim ve öğretimin engellenmesi, kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi, siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi, inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, konut dokunulmazlığının ihlali ile iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçları açısından TCK'nın 119. maddesinde nitelikli halleri belirten ortak bir madde olmasına rağmen; bu maddede sendikal hakların engellenmesi suçundan bahsedilmemiştir. TCK'nın 119. maddesindeki nitelikli haller arasında bu suçun olmamasının sebebi, sendikal hakların engellenmesi suçunun TCK metnine ortak hüküm ile birlikte Adalet Alt Komisyonu'nda değil de, daha sonra Adalet Komisyonu'nda eklenmiş olmasıdır. Bu ekleme sırasında nitelikli hale ilişkin TCK'nın 119. maddesinin değiştirilmesinin unutulduğu iddia edilmiştir.⁹⁴

TCK'nın 119. maddesindeki nitelikli hallerin sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu için de uygulanabileceğini savunan görüşler⁹⁵ olsa da; suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği ve ceza hukukunda kıyas yasağının olması nedeniyle⁹⁶ biz de bu görüşe katılmamaktayız.⁹⁷ Kanımızca, kanun koyucu tarafından gerekli düzenle-

⁹³ Sözen, s. 65.

⁹⁴ Evik, s. 215; Salih Kılıçdağı, Türk Ceza Kanununda Çalışma ve Örgütlenme Hürriyeti Aleyhine İşlenen Suçlar, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s. 168.

⁹⁵ Soyer, s. 107, dn. 69.

⁹⁶ Özgenç, s. 117.

⁹⁷ Soyer, TCK'nın 119. maddesinin sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu için uygulanamayacağını belirtmektedir, Soyer, s. 107.

meler yapılarak, TCK'nın 119. maddesindeki suçların arasına, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu da eklenmelidir.⁹⁸

E. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

1. Teşebbüs

Teşebbüse ilişkin hükümler; TCK'nın Ceza Sorumluluğunun Esasları kısmının, Suça Teşebbüs başlıklı üçüncü bölümünde, TCK'nın 35. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; kişi, istemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise; teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. Teşebbüsten söz edilebilmesi için, gerçekleştirilen fiilin icra hareketi niteliğinde olması, fiilin neticeyi meydana getirmek için elverişli olması ve suçun icra hareketlerine başladıktan sonra, failin elinde olmayan nedenlerle bu hareketin tamamlanmamış olması gerekmektedir.⁹⁹ Fiilin teşebbüs aşamasında kalması durumunda, failin cezasında TCK'nın 35. maddesinin 2. fıkrası hükümlerine göre indirim yapılır. Sendikal hakların engellenmesi suçunun ilk fıkrasının teşebbüs suçu olduğunu savunan görüşler olsa da; kanımızca bu suç teşebbüs suçu olarak nitelendirilmemelidir.¹⁰⁰

TCK'nın 118. maddesinin 2. fıkrası açısından da; suçun teşebbüs aşamasında kalması mümkündür. Örneğin, sendikanın düzenlediği yasal toplantının engellenmesi amacıyla mikrofon kablosunu kesmek üzere yakalanan, ses sistemlerini bozmakta iken icra hareketlerini tamamlayamayan ya da sendikanın düzenlediği grevdeki işçilerin iradelerini etkilemek için sendika yöneticilerinin "yalancı, düzenbaz" olduklarının iddia edildiği basılı afişleri dağıtamadan kolluk kuvvetleri tarafından yakalanmaları halinde, fail veya failer hakkında TCK'nın 35. maddesinin 2. fıkrası uyarınca ceza indirimine gidilebilecektir.

2. İştirak

TCK'nın 37. - 41. maddeleri arasında bulunan suça iştirak hükümleri; iştirak müessesesini düzenlemektedir. Faillik ve şeriklik olarak

⁹⁸ Bu görüşümüz lehinde doktrinde görüşler mevcuttur. Bkz.; Ersoy, s. 490.

⁹⁹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz, Özgenç, s. 441-467; Zafer, s. 392-411.

¹⁰⁰ Sözen, s. 67; Bu suçun teşebbüs suçu olduğunu savunan görüşler için bkz., Soyer, s. 107.

ikiye ayrılan bu müessese, failliği; doğrudan, dolaylı ve müşterek faillik olarak üçe ayırmaktadır. Şeriklik ise; azmettiren ve yardım eden olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir suçun işlenişine katılan, ancak fiilin işlenişinde sağladığı katkıyla fiil üzerinde hâkimiyet kuramayan kimseler şerik olarak adlandırılmaktadır. TCK'nın 37. maddesinde doğrudan faillik, müşterek faillik ve dolaylı faillik tanımlanmıştır. TCK'nın 38. ve 39. maddelerinde; azmettirme ve yardım etme konuları düzenlenmiştir. TCK'nın 40. maddesinde ise; suça iştirakte bağlılık kuralı düzenleme alanı bulmuştur.¹⁰¹

TCK'nın 38. maddesi uyarınca; bir başkasını suç işlemeye azmettiren kimse, işlenen suçun cezası ile cezalandırılmaktadır. Üstsoy ve altsoy ilişkilerinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme veya çocukların suça azmettirilmesi halinde ceza artırılır. Yardım etmeye ilişkin hükümlere göre ise; suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlığına göre daha az da olsa bir ceza verilmektedir. Suçun işlenmesine teşvik etmek, suç işleme kararını güçlendirmek, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağı vaadinde bulunmak, suçun nasıl işleneceği konusunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesinde yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak fiilleri yardım etme olarak değerlendirilmektedir.¹⁰²

Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi fiillerinin icrası sırasında, iştirak eden kimse hakkında genel hükümler uygulanacaktır. Bu bakımdan, sendikal hakların engellenmesi suçu bir özellik arz etmemektedir. Örneğin, sendika üyeliğinden istifa etmesi için, işverenin emri ile işçiyi tehdit eden şirket müdürü fail olacak; bu emri veren işveren ise azmettiren olarak cezaya mahkûm edilecektir. Sendikal faaliyetin engellenmesi amacıyla toplantının yapıldığı sendika binasına grup halinde taş atan, bu suretle işçilerin korkup kaçmasına ve sendikal faaliyetin engellenmesine neden olan karşıt görüşlü sendika mensubu kimseler, fail olarak değerlendirilecek ve sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu nedeniyle sorumlu tutulacaklardır.

¹⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Devrim Aydın, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 130 vd.

¹⁰² Özgenç, s. 506-507.

3. İçtima

Suçların içtimaı, TCK'nın 42. - 44. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TCK'nın 42. maddesinde bileşik suç, 43. maddesinde zincirleme suç ve nihayet 44. maddesinde farklı neviden fikri içtima hükümleri düzenlenmiştir. Bir suçun, diğer bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olması dolayısıyla tek fiil sayılması haline bileşik suç denilmektedir. Bileşik suçlar açısından içtima hükümleri uygulanamayacaktır.¹⁰³

Cebir ve tehdidin, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçunun unsuru olması nedeniyle, bileşik suç hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla uygulanan cebir veya tehdit nedeniyle ayrıca ceza verilmeyecektir.¹⁰⁴ Ancak uygulanan cebrin, kasten yaralamanın nitelikli hallerinden birine sebebiyet vermesi durumunda, ayrıca kasten yaralama nedeniyle ceza verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.¹⁰⁵

Zincirleme suç hükümleri bakımından, TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrası zincirleme suç, ikinci fıkrası; aynı neviden fikri içtimayı düzenlemiştir.¹⁰⁶ TCK'nın 44. maddesinde ise, farklı neviden fikri içtima düzenleme alanı bulmuştur.¹⁰⁷ Zincirleme suç kapsamında; bir suçun işlenmesi esnasında, değişik zamanlarda bir kimseye karşı aynı suçun birden çok kez işlenmesi halinde, bir cezaya hükmolunacaktır. Ancak verilecek cezada artırıma gidilecektir. Aynı neviden fikri içtima ise; aynı suçun birden çok kişiye tek bir fiille işlenmesi halidir. Bu durumda da ceza artırımına gidilmesi gerekmektedir.¹⁰⁸ Farklı neviden fikri içtima ise; bir fiil ile birden fazla suçun meydana gelmesi durumudur. Bu durumda, en ağır cezadan mahkûmiyet kurulması gerekecektir.¹⁰⁹

Örneğin; TCK'nın 118. maddesinin 2. fıkrasının cebir veya tehdit

¹⁰³ Özgenç, s. 527; Zafer, s. 444; Pervin Aksoy İpekçiöğlü, "Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suç", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 61, S. 1, 2012, s. 46, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1656/17686.pdf>, (E.T.: 17.12.2017).

¹⁰⁴ Evik, s. 215; Aksoy İpekçiöğlü, s. 53.

¹⁰⁵ Bu konuda bkz., Sözen, s. 70.

¹⁰⁶ Özgenç, s. 549.

¹⁰⁷ Özgenç, s. 554.

¹⁰⁸ TCK'nın 43. maddesinin son fıkrası uyarınca; aynı neviden fikri içtima ve zincirleme suç hükümleri, kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında uygulanamayacaktır.

¹⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Ceza Hukuku Genel*, s. 715-724.

ile ihlal edilmesi halinde ilk fıkradaki bireysel sendika özgürlüğü de kısıtlanmış olacağından dolayı her iki fıkradaki suç da oluşacak, ancak TCK'nın 44. maddesindeki farklı neviden fikri içtima hükümleri gereği daha ağır cezayı gerektiren ikinci fıkradan ceza verilecektir.¹¹⁰ Göndermiş olduğu tek bir tehdit mektubu ile birden fazla işçinin sendikaya üye olmasını engellemeye çalışan işveren temsilcisi; aynı neviden fikri içtima hükümleri uyarınca daha fazla bir cezaya mahkûm edilecektir.

Bir diğer örnek olarak, sendika yöneticiliği seçiminde aday olan kişinin, aynı sendikaya diğer adayın başkan seçilmemesi amacıyla oylama öncesinde diğer adayı azmettirdiği bir kişi aracılığıyla öldürtmesi ve bu nedenle o kimsenin başkanlığını engellemesi olayında TCK'nın 44. maddesindeki farklı neviden fikri içtima kuralları gereği, tasarlayarak kasten öldürme suçu nedeniyle ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunacak; TCK'nın 118. maddesinin 1. fıkrasındaki sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi nedeniyle mahkûmiyet kararı verilmeyecektir.

Yukarıda bahsettiğimiz Kütahya 2. Sulh Ceza Mahkemesi, 2007 tarihinde vermiş olduğu kararda; şirkette müdür olarak görev yapan sanığın, işçileri sendikadan ayrılmaya zorlama amacıyla baskı uygulamaları ve "*kapının önüne koymak*" gibi söz ve davranışlarda bulunmasını tehdit olarak değerlendirmiş ve sanık müdür hakkında, bireysel sendikal haklarının kullanılmasının engellenmesi suçu nedeniyle hapis cezasına hükmetmiştir. Bu olayda mahkeme, her bir katılana, aynı suçu birden fazla kez birden fazla kişiye karşı işlemesi nedeniyle içtima hükümlerini uygulayarak ceza artırımına da gitmiştir.

6356 sayılı Kanun'un 78. maddesindeki sendikaya üye olunmasını engelleme fiilinin cebir veya tehdit ile meydana gelmesi durumunda; 6356 sayılı Kanun'daki idari para cezası verilmeyecek, TCK'nın 118. maddesinin 1. fıkrası uygulanacaktır. Aynı zamanda 4688 sayılı Kanun'un 38. maddesindeki sendika üyeliğini engelleme fiillerinin cebir veya tehditle işlenmesi durumunda verilmesi gereken adli para cezası da, farklı neviden fikri içtima hükümleri uyarınca ve TCK'nın 118. maddesinin daha çok cezayı gerektirmesi nedeniyle uygulanmayacaktır.

¹¹⁰ Evik, s. 215.

F. MUHAKEME VE YAPTIRIM

Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçunun her iki fıkrasının soruşturması, re'sen yapılmaktadır. İlk fıkraya göre verilecek cezanın yaptırımını altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıdır. İkinci fıkradaki suçun yaptırımını ise; bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır. Ancak örneğin, polis memuru tarafından mahkeme kararı olmaksızın sendikal faaliyeti engellemek amacıyla sendika binasına izinsiz baskın yapılması durumunda, suçun soruşturulması 4483 sayılı Kanun uyarınca izne tabi olacaktır. Bu suçun kovuşturulmasında görevli olan mahkeme, Asliye Ceza Mahkemesi'dir.¹¹¹

TCK'nın 118. maddesindeki suçla ilişkin bir takım istatistiki bilgilere değinecek olursak; 2014 yılı içerisinde TCK'nın 118. maddesinin 1. fıkrasının konu olduğu 151 davada, 9 mahkûmiyet, 80 beraat, 42 hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve 21 diğer kararlar olmak üzere toplam 152 karar verilmiştir.¹¹² Aynı maddenin ikinci fıkrası için ise; çıkan 13 davada, hiç mahkûmiyet kararı verilmemiş, 8 beraat ve 5 hükmün açıklanmasının geri bırakılması olmak üzere toplam 13 karar verilmiştir.¹¹³ 2015 yılında 47 davada, 6 mahkûmiyet 22 beraat, 19 diğer kararlar olmak üzere toplam 47 karar; ikinci fıkra açısından ise 26 davada, 1 mahkûmiyet, 14 beraat ve 11 diğer kararlar olmak üzere 26 karar verilmiştir.¹¹⁴ 2016 yılında ise; 118. maddenin 1. fıkrası uyarınca 102 davada, 8 mahkûmiyet, 66 beraat, 26 hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve 4 diğer kararlar olmak üzere toplam 104 karar verilmiştir. TCK'nın 118. maddesinin 2. fıkrası açısından toplam 30 davada, 9 mahkûmiyet, 24 beraat ve 1 hükmün açıklanmasının geri bırakılması olmak üzere 34 tane karar verilmiştir.¹¹⁵

¹¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Yener Ünver/Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 139-162.

¹¹² Mahkûmiyet kararları; hürriyeti bağlayıcı ceza, adli para cezası, erteleme, güvenlik tedbiri ve diğer mahkûmiyet kararlarını içermektedir. Bir sanık hakkında bir suçtan dolayı aynı karar içerisinde hürriyeti bağlayıcı ceza, güvenlik tedbiri ve ertelemeye hükmedilmesi halinde UYAP yazılımı nedeniyle karar sayısı üç olarak sayılmaktadır.

¹¹³ Adalet Bakanlığı, Adli Sicil İstatistikleri 2014, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistikler/1996/2014-karartck.pdf>, (E.T.: 27.12.2017).

¹¹⁴ Adalet Bakanlığı, Adli Sicil İstatistikleri 2015, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistikler/1996/5237kararverilen2010.pdf>, (E.T.: 27.12.2017).

¹¹⁵ Adalet Bakanlığı, Adli Sicil İstatistikleri 2016, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistikler/1996/2016karartck.pdf>, (E.T.: 27.12.2017).

Ülkemizdeki suç oranlarının ve dava sayılarının fazlalığı göz önüne alındığında,¹¹⁶ sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu nedeniyle açılan dava sayısının azlığının çeşitli sebepleri olabilir. Sendikaların eski öneminin günümüzde kalmadığı, sendikal hak ihlallerinin az sayıda olduğu veya sendikal hak ihlallerinin az sayıda olmasına rağmen bu nedenle yargıya taşınan vakaların az sayıda olduğu; dava sayısının az olmasının sebepleri arasında gösterilebilir. BİMER'e gönderdiğimiz ve Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından 08.07.2015 tarihinde 74044743-252.01-E.362/32510 sayıyla iletilen yanıtı göre; 2014 yılında arasında illere göre 5237 sayılı TCK'nın 118. maddesindeki Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu'yla ilgili olarak mahkemelerce verilen kararlara ilişkin bilgilerin tablo haline getirilmiş şekli ekte gösterilmiştir.¹¹⁷

Sendikal hak ihlallerine ilişkin olarak KESK tarafından yayımlanan 1 Şubat – 7 Ağustos 2015 tarihleri arasında kapsayan sendikal hak ihlalleri raporuna göre, söz konusu tarihler arasından ülkemizde çok sayıda hak ihlali tespit edilmiştir.¹¹⁸ Bunun yanında, ITUC'un her yıl yayınladığı (*International Trade Union Confederation - Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu*) sendikal hak ihlali raporlarında, 2015 yılı içerisinde Almanya'da sendikal hak ihlaline rastlanılmadığı ifade edilmiştir.¹¹⁹ Sendikal hak ihlallerinin kıtalar ve ülkelerin politikaları çerçevesinde değiştiğine vurgu yapan ITUC'un 2007 raporunda; Avrupa'da sendikal faaliyet nedeniyle tutuklanan veya gözaltına alınan sendikalı sayısı yalnızca 23 iken; Asya ve Pasifiklerde 2874 olarak ifade edilmiştir.¹²⁰

¹¹⁶ 2014 yılında ceza mahkemelerine gelen toplam 2.406.537 davadan, 1.324.153'ü karara bağlanmıştır; Adalet Bakanlığı, Dava Sayılarına İlişkin Adli Sicil İstatistikleri 2016, http://adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2016/bulten2016.pdf, (E.T.: 15.09.2017).

¹¹⁷ BİMER aracılığıyla tarafımıza gönderilen yanıtlar ile Adli Sicil İstatistikleri'ne ilişkin Adalet Bakanlığı sitesinden temin ettiğimiz bilgiler arasındaki rakamsal farklılıklar, istatistiklerin güvenilirliğine ilişkin soru işaretleri meydana getirmektedir.

¹¹⁸ Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu, 1 Şubat – 7 Ağustos 2015 Hak İhlalleri Raporu, <https://drive.google.com/file/d/0B779G68uZfRkR2FBRVNIRWJnR0k/view>, (E.T.: 16.12.2017).

¹¹⁹ Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu, 2015 Küresel Haklar Göstergesi Raporu, s. 78, http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/survey_global_rights_index_2015_en.pdf, (E.T.: 09.11.2015).

¹²⁰ Sevda Köse, "ITUC Raporlarına Göre 2000'li Yıllarda Sendikal Hak İhlalleri (2000-2010)", Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu, s. 387, <http://www.sosyalhaklar.net/2010/bildiri/kose.pdf>, (E.T.: 19.12.2017).

SONUÇ

Sendikalar, işçilerin işverenler karşısında ve işverenlerin işçiler karşısındaki haklarını koruması, yıllar boyu sendikal faaliyetler aracılığıyla işçi haklarının ülkelerin kendi mevzuatlarında yer verilerek yerleşmesini sağlaması, toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleyerek, basın açıklamalarıyla, grev faaliyetleri ile sendikal hakların ve işçilere sağlanan sosyal ve ekonomik hakların güçlenmesini sağlama çabasını göstermesi gibi nedenlerle toplumlarda ve hukuk âleminde önemli bir konuma sahip durumdadır.

Özellikle grev eylemleri sayesinde sendikal hakların kazanılmasına ve korunmasına katkıda bulunan sendikalar, yaptığı bu tür faaliyetler ile işçilerin bazı hakları edinmesinde öncülük etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından güçleri bir hayli artan sendikalar, bu dönemde birçok toplumsal olayda da ön planda olmuştur. Ancak özellikle soğuk savaş döneminin sona ermesinden sonra sendikaların üye sayısında azalmalar görülmüş ve günümüzde eskiye kıyasen oldukça az sayıda kişinin sendikaya üye olduğu istatistikler ile tespit edilmiştir.

Son zamanlarda sendika üyelikleri sebebiyle işçilere karşı artan ayrımcılık içeren eylemler maalesef işçi haklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sendikal ayrımcılık nedeniyle işten atılan veya farklı uygulamalara tabi tutulan kimseler, sendikalarını değiştirmek zorunda kalmakta veya işten atılmaktadırlar. Sendikal nedenle yapılan ayrımcılıkların önlenmesi amacıyla, hem yargı mensupları tarafından hem de kolluk kuvvetleri tarafından etkin bir şekilde mücadele verilmelidir. Bir kimsenin mensup olduğu sendika veya siyasi görüş sebebiyle ayrımcılığa maruz kalması, ülkemiz ve toplumumuz açısından derin yaralara neden olabilecek niteliktedir.

TCK'nın 119. maddesinde yer alan ve hürriyete karşı işlenebilecek bazı suçların nitelikli hallerini ortak bir şekilde barındıran düzenleme, unutulurken veya herhangi bir sebeple nitelikli hallerin uygulanacağı maddeler arasında TCK'nın 118. maddesindeki sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçu bulunmamaktadır. Kanımızca, kanun koyucu tarafından gerekli prosedür başlatılarak 119. maddede sayılan hürriyete karşı suçların arasına TCK'nın 118. maddesi eklenmelidir.

EKLER

YIL	İL	M.	ÇDSS ¹	MHK ²	BRT ³	HGB ⁴	Y/G ⁵	DiĞER
2014	ANKARA	118/1	1	-	-	2	-	-
	ANTALYA	118/1	7	12	2	-	-	-
	BURSA	118/1	19	-	30	8	-	-
	BURSA	118/2	4	-	-	8	-	-
	DÜZCE	118/1	3	-	-	-	6	-
	DİYARBAKIR	118/1	1	-	-	-	2	-
	ESKİŞEHİR	118/1	2	-	4	-	-	-
	HATAY	118/1	1	4	-	-	-	-
	ISPARTA	118/1	2	-	-	4	-	-
	KARABÜK	118/1	1	-	-	2	-	-
	KAYSERİ	118/1	17	-	32	2	-	-
	KIRIKKALE	118/1	2	-	4	-	-	-
	KIRKLARELİ	118/1	5	-	10	-	-	-
	KOCAELİ	118/1	1	-	-	2	-	-
	KONYA	118/1	8	-	8	8	-	-
	KÜTAHYA	118/2	3	-	6	-	-	-
	MANİSA	118/1	21	2	12	8	20	-
	MARDİN	118/1	1	-	-	2	-	-
	MERSİN	118/1	6	-	12	-	-	-
	MUĞLA	118/2	1	-	2	-	-	-
	MUŞ	118/1	4	-	8	-	-	-
	NİĞDE	118/1	1	-	-	2	-	-
	RİZE	118/2	1	-	2	-	-	-
	SAKARYA	118/1	1	-	-	2	-	-
	SİVAS	118/2	1	-	2	-	-	-
	TEKİRDAĞ	118/1	9	-	12	6	-	-
	TEKİRDAĞ	118/2	1	-	2	-	-	-
İSTANBUL	118/1	25	-	14	34	-	2	
İSTANBUL	118/2	2	-	2	2	-	-	
İZMİR	118/1	13	-	12	2	12	-	
TOPLAM			164	18	76	94	40	2

Not: Mahkûmiyet kararları; hürriyeti bağlayıcı ceza, adli para cezası, erteleme, güvenlik tedbiri ve diğer mahkûmiyet kararlarını içermektedir. Bir sanık hakkında bir suçtan dolayı aynı karar içerisinde hürriyeti bağlayıcı ceza, güvenlik tedbiri ve ertelemeye hükmedilmesi halinde UYAP yazılımı nedeniyle karar sayısı üç olarak sayılmaktadır.

- 1 Çıkan davalardaki suç sayısı
- 2 Mahkûmiyet kararı
- 3 Beraat kararı
- 4 Hükümün açıklanmasının geri bırakılması
- 5 Yetkisizlik ve görevsizlik kararı

Kaynakça

- Aksoy İpekçiöğlü Pervin, "Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suç", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 61, S. 1, 2012, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1656/17686.pdf>, E.T.: 17.12.2017).
- Aktay Nizamettin, Avrupa Birliği Ülkeleri Toplu İş Hukuku, Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası, Ankara, 1997, 5. Bölüm.
- Artuk M. Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Artuk M. Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Artuk M. Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Caner, TCK Şerhi, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.
- Aydın Devrim, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.
- Bakıcı Sedat, "Tehdit Suçu ve Unsurları", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 5, 1992, (<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1992-5/1.pdf>, E.T.: 14.12.2017).
- Candoğan Gökhan, "Sendikasılaştırma Aracı Olarak Yetki Tespitine İtiraz Süreci ile Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçunun Uygulanması", *İş ve Hayat Dergisi*, S. 1, s. 188, (http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/21_sendikasizlastirma_araci_olarak_yetki_tespitine_itaraz_sureci_ile_sendikal_haklarin_kullanilmasinin_engellenmesi_sucunun_uygulanmasi.pdf, E.T.: 16.04.2018)
- Carsten Strobj Jensen, Sendikacılık: Farklılıklar ve Benzerlikler - Avrupa, ABD ve Asya Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, çev. Fuat Man, (<http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=Sendikac%FDI%FDk:%20Farkl%FDI%FDklar%20ve%20Benzerlikler%20%96%20Avrupa,%20ABD%20ve%20Asya%20DCzerine%20Kar%FE%FDla%FEt%FDrmal%FD%20Bir%20DDnceleme&kimlik=1557287192&url=makaleler/jensen-1.htm>, E.T.: 21.07.2015).
- Centel Tankut, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Çalışma Yaşamına İlişkin Düzenlemeler", *Çimento İşveren Dergisi*, S. 5, C. 19, 2005, (http://www.ceis.org.tr/dergi-Docs/yeni_turk_ceza_kanunu.pdf, E.T.: 24.12.2017).
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Gereğince İş Kollarındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2017 Temmuz Ayı İstatistikleri, (<https://www.csgeb.gov.tr/media/5605/2017-temmuz-ay%C4%B1-%C4%B0statistigi.pdf>, E.T.: 26.12.2017).
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşkollarındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2017 Temmuz Ayı İstatistikleri Hakkında Tebliğ, (<https://www.csgeb.gov.tr/media/5605/2017-temmuz-ay%C4%B1-%C4%B0statistigi.pdf>, E.T.: 26.12.2017).
- Çelik Aziz, Düünden Bugüne Sendikal Hareket Sorunlar, Arayışlar, Çözümler, (http://www.egitimsen.org.tr/ekler/2958907d0d829d1_ek.pdf, E.T.: 21.07.2015).

- Çifter Alğun, "Yasadışı Grev ve Sonuçları", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 55, 2005, (<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/uiufm/article/viewFile/1023007249/1023006763>, E.T.: 29.12.2017).
- Deutscher Gewerkschaftsbund, (<http://www.dgb.de/uber-uns/bewegte-zeiten/60-jahre-dgb>, E.T.: 26.12.2017).
- Dribbusch Heiner/Birke Peter, "Trade Unions in Germany", Friedrich Ebert Stiftung, 2012, (<http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/09113-20120828.pdf>, E.T.: 20.12.2017).
- Erdoğan İrmak, "Ceza Hukukunun Sendikasızlaştırmayla Mücadelesi: Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015/2, s. 89, (<http://dosya.gsu.edu.tr/Sayfalar/2016/5/gsu-hfd-2015-2-192.pdf>, E.T.: 16.04.2018).
- Erman Sahir, "Çalışma Hürriyetinin Tahdidi Veya Men'i Suçu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 18, S. 3-4, 1952, (<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023005005/1023004545>, E.T.: 28.12.2017).
- Ermumcu Osman, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesinin Tahlili", *Türk Hukuk Enstitüsü*, (<http://www.izmirbim.adalet.gov.tr/makaleler/mesleki/A%C4%B0HS.11.MADDES%C4%B0N%C4%B0N%20TAHL%C4%B0L%C4%B0%20O.ERMUMCU.doc>, E.T.: 30.12.2017).
- Ersoy Uğur, "Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XX, S. 2, 2016, (http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/20_2_14.pdf, E.T.: 28.12.2017).
- Esener Turhan/Bozkurt Gümrükçüoğlu Yeliz, *Sendika Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.
- Evik Ali Hakan, "Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 10, 2006.
- Gökçen Ahmet, "Hürriyete Karşı Suçlar", (www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/117.doc, E.T.: 23.12.2017).
- Gülşen Hale, *Türk İş Hukukunda Sendikal Ayrımcılık, Önlenmesi ve Yaptırım*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- Gülşen Recep, *Ceza Hukukunda Sorumluluğu Kaldıran Nedenlerden Kaza, Mücbir Sebep, Cebir ve Tehdit*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.
- Hakeri Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu, "1 Şubat - 7 Ağustos 2015 Hak İhlalleri Raporu", 2015, (<https://drive.google.com/file/d/0B779G68uZfRkR2FBRVNIRWJnR0k/view>, E.T.: 16.12.2017).
- Kılıçdağı Salih, *Türk Ceza Kanununda Çalışma ve Örgütlenme Hürriyeti Aleyhine İşlenen Suçlar*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

- Koç Yıldırım, "Sendikacılık Tarihi", Türk-İş Eğitim Yayınları, No: 1, Ankara, 1998, (<http://yildirimkoc.com.tr/usrfile/1322171321b.pdf>, E.T.: 23.06.2015).
- Köse Sevdâ, "ITUC Raporlarına Göre 2000'li Yıllarda Sendikal Hak İhlalleri (2000-2010)", Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu, (<http://www.sosyalhaklar.net/2010/bildiri/kose.pdf>, E.T.: 19.12.2017).
- Kutal Metin, "Sendika Hürriyeti", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 13, 1962, (<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusskd/article/view/1023007552/1023007054>, E.T.: 26.12.2017).
- Lepinski Franz, "The German Trade Union Movement", *International Labour Review*, S. 79, 1959, (<http://heinonline.org/HOL/Print?collection=journals&handle=hein.journals/intlr79&id=73>, E.T.: 20.12.2017)
- Mahiroğulları Adnan, *Dünyada ve Türkiye'de Sendikacılık*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2013.
- Özerkmen Necmettin, "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Anayasa ve Yasalarda Sendikal Hakların Düzenlenmesi ve Getirilen Kısıtlamalar", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 43, S. 1, 2003, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1009/12246.pdf>, E.T.: 19.12.2017)
- Özgenç İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Soyer Sesim, "İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali ile Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçlarına İlişkin Bazı Düşünceler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 7, 2006.
- Sözen Mustafa, "Bireysel Sendika Özgürlüğü ve Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu", *Legal İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, C. 12, S. 46, 2015.
- Sözüer Adem, "Tehdit Suçu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 54, S. 1-4, 1994, (<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023014653/1023013869>, E.T.: 14.12.2017).
- Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Önok Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015.
- Türk Ceza Hukuku Derneği, *Yargıtay Kararları Çerçevesinde Ceza Hukuku Sempozyumu*, Ufuk Matbaacılık, İstanbul, 2011.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu*, (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss664m.htm>, E.T.: 14.12.2017).
- Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu, *2015 Küresel Haklar Göstergesi Raporu*, http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/survey_global_rights_index_2015_en.pdf.
- Ünver Yener/Hakeri Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Yarsuvat Duygun, *Çalışma Ceza Hukuku, Sendika Özgürlüğüne Karşı Suçlar, Kanunsuz Grev ve Lokavt Suçları*, Sermet Matbaası, İstanbul, 1978.

Yarsuvat Duygun, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nun 117. ve 118. maddelerinde Yer Alan İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali, Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçları", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S. 7, 2007, s. 142, (https://www.mess.org.tr/content/sicil_eyl%C3%BCI_2007.pdf, E.T.: 23.12.2017).

Yenisey Feridun/Plagemann Gottfried, Alman Ceza Kanunu - Strafgesetzbuch Türkçe Çeviri, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Yurtcan Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Hürriyete Karşı Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

Zafer Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.